Przegląd Pedagogiczny

Z BADAŃ

ISSN 1897-6557
2024, nr 1, s. 128–142
DOI: 10.34767/PP.2024.01.10

Edita Tamošiūnaitė
Uniwersytet Michała Romera
Wilno, Litwa
ORCID: 0009-0007-4713-7396

Modelowanie placówki kształcenia przedszkolnego jako uczącej się organizacji: zaangażowanie rodziców i ich doświadczenie w korzystaniu z usług placówki wychowania przedszkolnego

Celem artykułu jest opisanie charakteru i znaczenia procesu budowania i wdrażania organizacji uczącej się w placówce wychowania przedszkolnego oraz przedstawienie strategii współpracy sieciowej jako dostępu do działań zarządczych, pozwalającej na refleksjonowanie nad informacjami zwrotnymi od rodziców na temat wskaźników jakości działalności placówki wychowania przedszkolnego oraz ujawnienie ich oczekiwań. Do badania wybrano ilościową strategię badawczą. Omówiono wyniki badania ilościowego dotyczącego doświadczeń rodziców w zakresie jakości usług edukacyjnych i ich zgodności z oczekiwaniami. Dane z badania pozwalają stwierdzić, że placówki wychowania przedszkolnego jako organizacje uczące się funkcjonują jakościowo z punktu widzenia rodziców, a rola interakcji rodziców w rozwoju spójnego systemu zarządzania jakością placówki edukacyjnej jest uznawana i wspierana.

Słowa kluczowe: pedagogika, kryteria jakości wychowania, organizacja ucząca się, placówka wychowania przedszkolnego, strategia współpracy sieciowej, środowisko wychowawcze, zaangażowanie rodziców

Modelling of pre-scholl educational institution as a learning organisation: parental involvement and experience of using services in a pre-school

The aim of this article is to outline the nature and significance of the process of building and implementing a learning organisation in a pre-school institution; to present the networking strategy as approach to managerial activity allowing to reflect on parents' feedback on the quality attributes of the pre-school institution. There are discussed results of a quantitative survey on parents' experiences in assessing the quality of educational services and their com-

pliance with pupils' expectations. The survey data suggest that pre-school educational institutions as learning organisations are functioning qualitatively from the point of view of parents, and that the role of parents' interaction in the development of the educational institution is recognized and supported.

Keywords: pedagogy, educational quality criteria, learning organisation, pre-school educational institution, networking strategy, learning environment, parental involvement

Wstęp

Skuteczne funkcjonowanie sektora wychowania przedszkolnego (wczesnego) ostatnio często ocenia się pod względem zmian w zaufaniu publicznym do systemu oświaty oraz stopnia, w jakim placówki wychowania przedszkolnego spełniają oczekiwania rodziców wychowanków i zaspokajają ich potrzeby. Osiągnięcie pożądanej efektywności usług wychowania przedszkolnego, zapewnienie wysokiej jakości dostępnych i oczekiwanych usług jest możliwe jedynie przy aktywnym udziale odbiorców usług społecznych (rodziców i/lub opiekunów) w procesach doskonalenia działalności placówek edukacyjnych i wdrażania zmian. Zatem zaangażowanie rodziców jako aktywnych i świadomych uczestników systemu oświaty w proces doskonalenia usług świadczonych przez placówkę edukacyjną staje się coraz ważniejsze (Massucco, 2020; Tomchuk, 2021). Jednak ze względu na różne interesy i powszechną wiedzę, rzeczywistą jakość usług świadczonych przez sektor wychowania przedszkolnego ocenia się z punktu widzenia rodziców wychowanków, nauczycieli wychowania przedszkolnego i kierownika placówki wychowania przedszkolnego.

Jedną ze strategii angażowania rodziców w rozwój placówki wychowania przedszkolnego jako organizacji uczącej się oraz ocenę jakości jej działania jest *strategia współpracy sieciowej, dostęp do działań zarządczych* (Juodaitytė, Neifachas i Martišauskienė, 2013; Želvys i in., 2020), umożliwiające zbadanie wyrażonych oczekiwań rodziców. Refleksja nad oczekiwaniami rodziców i pozyskane od nich informacje zwrotne dostarczają ważnych informacji na temat wskaźników jakości działalności placówki wychowania przedszkolnego oraz ujawniają oczekiwania odbiorców usług edukacyjnych (Kovienė, 2022). Doświadczenie i zaangażowanie rodziców we wdrażanie modelu organizacji uczącej się w placówce wychowania przedszkolnego są uznawane za jedno z najważniejszych kryteriów monitorowania i oceny jakości działalności (Melnikova, 2018; Neifachas, 2010).

Proces refleksjonowania i przekazywania informacji zwrotnych przez rodziców jest sekwencją działań, w których rodzice doświadczają świadczonych im usług edukacyjnych. Badając interakcję rodziców z placówką wychowania

przedszkolnego, można zaobserwować dążenia do poprawy jakości działalności (Młynek, 2017), praktyki prowadzenia działalności edukacyjnej. To narzędzie oceny jakości jest aktywnie stosowane w praktyce działań zarządczych, ponieważ zapewnia zarys tego, w jaki sposób wyrażane jest doświadczenie w zakresie współpracy sieciowej rodziców z placówką edukacyjną (Jucevičius, Jucevičienė, Janiūnaitė i in., 2003; Kalvaitis, 2021). Analiza danych pozwala określić zarys modelu organizacji uczącej się, reagować w odpowiednim czasie i w elastyczny sposób na problemy i/lub przeszkody oraz monitorować proces wdrażania zmian (Aggestam, 2006; Lyle, 2012; Sabah i Orthner, 2007).

Celem niniejszego artykułu jest zatem odzwierciedlenie zaangażowania i doświadczenia rodziców w procesie tworzenia modelu placówki wychowania przedszkolnego.

Zadania badania: Odzwierciedlenie podejść teoretycznych do modelowania uczącej się placówki wychowania przedszkolnego. Odsłonięcie doświadczeń rodziców w korzystaniu z usług placówki wychowania przedszkolnego.

Metodologia badania: Do badania wybrano ilościową strategię badawczą. Celem jest dokonanie spostrzeżeń, wyróżniających się z punktu widzenia rodziców uczestniczących w procesie edukacyjnym. Zastosowano metodę gromadzenia danych ilościowych – badanie ankietowe (Žydžiūnaitė i Sabaliauskas, 2017). Opracowano kwestionariusze, w których zostały zgrupowane pytania, kategorie i podkategorie bloków, pozwalające ukazać zróżnicowanie jakości procesu edukacyjnego i rzeczywistości społecznej. Kwestionariusz składał się z siedmiu bloków diagnostycznych obejmujących następujące stwierdzenia: oznaki pojęcia jakości wychowania przedszkolnego; odpowiednie środowisko wychowawcze; dostosowanie lokalu przedszkola do zajęć i aktywności dzieci; dostosowanie terenu przedszkola do zajęć i aktywności dzieci; cechy pedagoga w zakresie wdrażania jakości procesu wychowania przedszkolnego; modele komunikacji z rodzicami w zakresie doskonalenia jakości usług edukacyjnych; czynniki wpływające na wybór przedszkola oraz informacje dotyczące rodziców. W celu zbadania jakości usług wychowania przedszkolnego z punktu widzenia rodziców przeprowadzono badanie ankietowe w placówkach wychowania przedszkolnego w Wilnie. Próbę badawczą stanowiło 157 rodziców dzieci uczęszczających do przedszkoli.

Oznaki realizacji strategii organizacji uczącej się w placówce wychowania przedszkolnego

W ostatnim okresie szybkich zmian w sektorze oświaty placówki wychowania przedszkolnego starają się stać organizacjami uczącymi się, wspierającymi tożsamość uczącej się wspólnoty zawodowej (Hargreaves, 2008, s. 17) i wdrażającymi

priorytety strategii oświatowej. Rozwijają one inicjatywy, tworzą kulturę uczenia się w organizacji, charakteryzującą się umiejętnością rozpoznawania zmian i identyfikowania ich przyczyn. Te obszary działalności zapewniają pedagogom wychowania przedszkolnego intensywne wsparcie w budowaniu interakcji między członkami wspólnoty (dziećmi i ich rodzicami) oraz rozwijaniu umiejętności zawodowych, takich jak elastyczność i dążenie do zmian.

Treść modelu uczącej się placówki wychowania przedszkolnego składa się z czterech obszarów: *środowisko szkolne* (fizyczne środowisko uczenia się, ergonomiczne środowisko grupowe); *nauczyciel i działalność* (zdrowie społeczno-emocjonalne, obciążenie pracą, przywództwo nauczyciela, mentoring); *ucząca się wspólnota szkolna* (organizacja pracy i zarządzanie, przywództwo, komunikacja między członkami [rodzicami / opiekunami, pedagogami]); *kompetencje zawodowe pedagogów* (możliwości doskonalenia kompetencji w zakresie przedmiotu i dydaktyki).

Model rozwoju organizacji uczącej się (Gumuliauskiene, 2012, 2013) umożliwia dokonanie kompleksowej oceny wszystkich obszarów zmian w placówce wychowania przedszkolnego. Elementy zmian można pogrupować według obszarów tematycznych: *kultura uczenia się, promowanie aktywności, bezpieczne myślenie, tolerancja ryzyka, wzajemne źródła wiedzy, siła uczenia się, wizjonerstwo, modelowanie wizji, myślenie systemowe, podejście koncepcyjne* (Simonaitienė, 2004, 2007).

Analiza elementów pokazuje, że wspólnota placówki wychowania przedszkolnego przyjmuje odpowiedzialność za organizację procesu edukacyjnego i poprawę jakości osiągnięć wychowanków.

Pedagodzy stale *rozwijają swoje umiejętności* (tolerancja ryzyka, bezpieczne myślenie, dojrzewanie nowych sposobów działania, uzgadnianie wspólnych oczekiwań, wspólne uczenie się), odbywają regularne *spotkania grup metodycznych* (kolegialna wymiana doświadczeń, nauczyciele działają jako współpracujące zespoły, zmiana praktyk edukacyjnych), pedagodzy *kolegialnie uczą się od siebie nawzajem* (*wzajemne źródła wiedzy*) (wzajemne rozliczanie się z działalności, doświadczanie rezultatów wspólnych działań), *modelują strategię edukacyjną* (wizjonerstwo, modelowanie wizji, myślenie systemowe, zastanawianie się nad zmianami, studia przypadków, informacje zwrotne dla rodziców wychowanków).

Podsumowując, można stwierdzić, że model organizacji uczącej się w placówce wychowania przedszkolnego jest związany z organizacją pracy, monitorowaniem, zarządzaniem i komunikacją pedagogów. Dużą wagę przywiązuje się do współpracy z pedagogami, rodzicami wychowanków, kolegialnego podejmowania decyzji, wdrażania zasad równości, przejrzystości i zaufania. Podkreśla się sytuacje, w których wyniki pracy są oceniane nie tylko przez kierownika placówki edukacyjnej, ale także przez wszystkich członków wspólnoty i rodziców wycho-

wanków, co podkreśla możliwość wpływania na wybór zadań i proces pracy (Targamadzė, 2001). Pomogłoby to uniknąć przejawu niekorzystnych czynników.

Identyfikacja cech organizacji uczącej się w zarządzaniu placówką wychowania przedszkolnego

Analiza literatury naukowej wykazała, że różni badacze (Gumuliauskienė, 2013; Senge i in., 2008; Simonaitienė, 2007) koncentrują się na różnych szczegółach i przedstawiają zupełnie inne cechy charakterystyczne dla organizacji uczącej się. Istnieją dwa rodzaje klasyfikacji cech organizacji uczącej się: jedna z nich – określa je szczegółowo; druga – łączy je w większe grupy.

Co ważne, cechy zidentyfikowane przez badaczy są ze sobą ściśle powiązane, uzupełniają się oraz mogą stać się integralną częścią nawzajem. Z tego powodu konieczne jest zidentyfikowanie podstawowych cech organizacji uczącej się, które są najczęściej wyróżniane przez badaczy.

Berita Simonaitienė (2007), jedna z litewskich naukowczyń, która najszerzej badała szkołę jako organizację uczącą się, wyróżnia pięć podstawowych i uniwersalnych cech organizacji uczącej się: kształtowanie wizji, celów, zadań i strategii organizacji odbywa się wspólnie ze wszystkimi członkami organizacji i można to nazwać procesem uczenia się; członkowie organizacji uczą się od siebie nawzajem, tworząc sieci współpracy pracowników, oddziałów i osób, organizacja ucząca się jest otwarta i elastyczna, inicjuje inne organizacje, dołącza do nich i staje się ich członkiem. Organizacja dokłada wszelkich starań, aby opierać na innowacjach, odkryciach, korzysta z zasobów zewnętrznych oraz odsłania swoje możliwości i potencjał dla innych organizacji, a także umożliwia im korzystanie ze swoich dóbr; informacje w organizacji są łatwo przekazywane, dobrze rozpowszechniane i oceniane; w organizacji uczącej się jest tworzony klimat zachęcający do nauki, wspierający pracowników, odbywają się szkolenia wewnętrzne i zewnętrzne, dokonuje się oceny i analizy. Członkowie uczą się indywidualnie i w zespołach. Wiedza zdobyta podczas szkolenia jest wykorzystywana do poprawy wyników organizacji.

Kęstutis Trakšelis i Dalia Martišauskienė (2020) przedstawiają cechy organizacji uczącej się w nieco inny sposób niż Simonaitienė, wyróżniając następujące cechy organizacji uczącej się: 1) ciągłe tworzenie i pogłębianie wiedzy, zapewniające rozpowszechnianie informacji, promowanie zmian i docenianie znaczenia innowacji, dążenie do odnowy; 2) rozwój strategii jako proces uczenia się angażujący pracowników w kształtowanie polityki organizacji, tworzenie i wdrażanie wspólnej wizji i misji; 3) tworzenie środowiska uczenia się, które umożliwia rozwój i zapewnia możliwości uczenia się we wszystkich łańcuchach organizacji;

4) inwestowanie w kształcenie i rozwój pracowników w celu promowania myślenia systemowego, osobistej doskonałości i uczenia się zespołowego.

Wyróżnia się następujące podstawowe cechy, warunkujące skuteczną działalność: uczenie się zespołowe – ludzie uczą się uczyć razem; nakładanie się wizji – angażowanie wszystkich członków organizacji w tworzenie wizji; modele mentalne – uczenie się przez członków organizacji konstruktywnego myślenia i tworzenia pozytywnego modelu postrzegania świata; doskonałość osobista – dążenie przez członków organizacji do doskonałości; myślenie systemowe – zdolność członków organizacji do dostrzegania nie tylko liniowego łańcucha przyczynowo-skutkowego, ale także wzajemnych powiązań (interakcji) między elementami systemu (Senge i in., 2008).

Analiza cech organizacji uczącej się umożliwia dokonania oceny aspektów wyróżnionych przez różnych autorów i sformułowania następujących wspólnych cech organizacji uczących się: wszystkie działania organizacji uczącej się są ciągłym procesem uczenia się; praca zespołowa, która zachęca do tworzenia środowiska uczenia się i otwiera możliwości uczenia się; otwarta komunikacja oparta na dialogu oraz mikroklimat sprzyjający uczeniu się; uznawanie i docenianie różnic między wszystkimi członkami organizacji oraz wspólne uczenie się.

Synergia cech organizacji uczącej się stanowi integralny aspekt, który przyczynia się do dynamicznego rozwoju instytucji edukacyjnej. Ważnym elementem jest zaangażowanie wszystkich uczestników, w tym nauczycieli, pracowników, rodziców i dzieci, w proces aktywnego uczenia się (przywództwo, praca zespołowa). Elastyczność struktur organizacyjnych i gotowość do wdrażania innowacji sprzyjają synergicznemu dostosowywaniu się do nowych wyzwań, co z kolei wzmacnia trwałą efektywność organizacji (osiąganą poprzez wiedzę, badania, ciągłe uczenie się, a także uczenie się poprzez współpracę, partnerstwo).

Z analizy istotnych cech organizacji uczącej się, wyróżnionych przez naukowców, staje się oczywiste, że dla dzisiejszej szkoły nie wystarczy, aby jej członkowie byli zaangażowani w planowanie jej działalności, ale konieczne jest, aby każdy członek wspólnoty zaangażował się we wspólne cele i przyjął odpowiedzialność za ich realizację. Stała współpraca, uczenie się zespołowe, współtworzenie wspólnej wizji są bardzo pożądanymi procesami w dzisiejszym systemie oświaty, który przyczynia się do poprawy działalności organizacji. Jako model działalności powinien być charakterystyczny dla szkoły jako organizacji uczącej się.

Analizując dokumenty placówki wychowania przedszkolnego (Jucevičius, Jucevičienė, Janiūnaitė i in., 2003; Juodaitytė, Neifachas i Martišauskienė, 2013), takie jak plan strategiczny, roczny plan działania i program nauczania, można zauważyć, że w placówce wychowania przedszkolnego są widoczne następujące cechy organizacji uczącej się: zaangażowanie członków wspólnoty w opracowanie strategii placówki i ocenę działalności; dostępność informacji niezbędnych

do skutecznego działania placówki; współpraca; uczenie się zespołowe, otwartość na zmiany; inicjatywa pracowników, ciągłe dążenie do uczenia się i doskonalenia oraz uczenie się organizacyjne. Należy również podkreślić słabe strony działalności placówki wychowania przedszkolnego jako organizacji uczącej się: brak klimatu zachęcającego do ciągłego uczenia się i systematycznej motywacji pracowników. Zidentyfikowane słabe strony działalności placówki wychowania przedszkolnego jako organizacji uczącej się mogą być związane z niewystarczającym finansowaniem przeznaczanym na podnoszenie kwalifikacji pracowników i ograniczonymi zasobami technologicznymi, które są niezbędne do ciągłego uczenia się i rozwoju zawodowego.

Podsumowując, można stwierdzić, że cechy organizacji uczącej się w placówkach wychowania przedszkolnego przejawiają się z różnym nasileniem. Wyzwaniem jest stworzenie klimatu sprzyjającego uczeniu się w placówce oraz znalezienie nowych strategii i sposobów uczenia się. W świetle tych aspektów w dalszej części artykułu są analizowane dane z badania empirycznego w celu ujawnienia, w jaki sposób model organizacji uczącej się jest wdrażany w placówkach wychowania przedszkolnego.

Narzędzie zaangażowania rodziców w poprawę jakości usług edukacyjnych

Istotnym przedmiotem usług społecznych świadczonych przez placówkę wychowania przedszkolnego jako organizację uczącą się jest dobrobyt i rozwój dziecka (Targamadzė, 2017). W zarządzaniu placówkami oświatowymi przez długi czas przeważał paternalistyczny model monitorowania i oceny działalności placówek edukacyjnych, który był oparty na pionowej relacji między dostawcą a odbiorcą usług edukacyjnych, gdzie odbiorca usług (rodzice i dzieci) odgrywa jedynie bierną rolę wykonawcy zaleceń, podczas gdy dostawca usług edukacyjnych (kierownik placówki edukacyjnej) określa strategiczne cele świadczenia tych usług edukacyjnych (Želvys, Būdienė i Zabulionis, 2003; Želvys, Dukynaitė, Vaitėkaitis i in., 2020). Jest oczywiste, że stosowanie takiego modelu nie może zapewnić podjęcia przez organizację uczącą się kroków mających na celu osiągnięcia lepszej jakości wychowania w świadczeniu usług edukacyjnych zgodnie z wielostronnym rozumieniem jakości usług edukacyjnych (Bruzgelevičienė i in., 2020), ponieważ jedynie odbiorcy usług, czyli rodzice, wiedzą najlepiej, w jakim stopniu usługi edukacyjne spełniają potrzeby ich dzieci.

Badacze zarządzania placówkami wychowania przedszkolnego (Neifachas i Martišauskienė, 2010) wyróżniają świadczenie usług zorientowanych na dziecko jako jeden z wymiarów jakości i definiują go jako obszar działalności, w któ-

rym potrzeby, wybory i wartości wychowanków oraz ich rodziców są brane pod uwagę i zaspokajane, a decyzje są podejmowane zgodnie z wartościami dzieci i ich rodziców. Zasadniczą cechą uczącej się placówki wychowania przedszkolnego zorientowanej na dziecko oraz odbiorców usług (rodziców) jest to, że dziecko znajduje się w centrum jej uwagi i jest równoprawnym uczestnikiem procesu edukacyjnego.

Jednym z najważniejszych celów uczącej się placówki wychowania przedszkolnego jest zapewnienie wysokiej jakości usług z wartością dodaną na poziomie dziecka i rodziny.

Niezależnie od wybranego modelu świadczenia usług zorientowanych na dziecko, istnieją dwa kluczowe elementy ich skuteczności: 1) komunikacja sieciowa i 2) partnerstwo. Jest oczywiste, że jednym z podstawowych elementów systemu usług zorientowanych na dziecko jest zaangażowanie rodziców w proces edukacyjny. Senge (2008) oraz inni współautorzy, badając model szkoły uczącej się z perspektywy dziecka, zidentyfikowali szereg cech, z których jedną jest potrzeba ciągłej i regularnej informacji zwrotnej od rodziców w praktyce edukacyjnej.

Wyniki badania: wiedza i doświadczenia rodziców (opiekunów) w ocenie wymiarów jakości usług edukacji przedszkolnej

W warunkach zmian zachodzących w nowoczesnej edukacji przedszkolnej dostawcy i odbiorcy usług stają w obliczu nowych wyzwań i fundamentalnych zmian w procesie edukacyjnym, które nie są typowe dla tradycyjnej edukacji. Pojawia się różnorodność innowacyjnych sposobów i technik zarządzania placówkami wychowania przedszkolnego, wzrasta kombinacja decentralizacji – słabnie scentralizowane zarządzanie etapem edukacji przedszkolnej.

Podział rodziców według wskaźników społeczno-demograficznych pozwala na kompleksową analizę, co może być istotne w kontekście planowania działań edukacyjnych, dostosowywania oferty edukacyjnej do różnych grup społecznych oraz zrozumienia potrzeb i oczekiwań różnych rodziców. Z badań przeprowadzonych w placówkach na Litwie wynika, że średni wiek rodziców przedszkolaków to 26–35 lat (49,7%); wiek 19–25 lat (22,5%) i 36–45 lat (25,2%) mają wartości zbliżone. Niewielu jest rodziców w wieku poniżej 18. r.ż. (0,7%) i starszych w wieku 46–50 lat (2,0%). W przypadku wykształcenia rodziców zdecydowanie dominuje wykształcenie wyższe (61,6%). Rodzice przedszkolaków posiadających wykształcenie średnie (17,9%) i pomaturalne (20,5%) stanowią mniejszy procent.

Najnowsza litewska literatura naukowa (*Ikimokyklinio*…, 2021; Kalvaitis, 2021) nie określa jasno kryteriów i cech jakości wychowania przedszkolnego, które pomogłyby placówkom edukacyjnym i wspólnocie w zapewnieniu jakości

edukacji przedszkolnej. Wspomniane oznaki troski o jakość wychowania przedszkolnego wykazują przedmiot analizy badawczej: ekspresja instrumentów jakości w sektorze wychowania przedszkolnego. Badanie miało na celu zgłębienie postrzegania przez rodziców kontekstów znaczeń jakości w wychowaniu przedszkolnym, które tłumaczą jego sukces i harmonijny rozwój procesu wychowania przedszkolnego.

Większość odbiorców usług wychowania przedszkolnego (rodziców) postrzega znaczenie koncepcji jakości edukacji jako odpowiadającej potrzebom i interesom wychowanków. Jest to niewątpliwie uzasadnione, ponieważ zaspokajanie potrzeb dziecka jest ze wszech miar pożądanym zjawiskiem we współczesnej przestrzeni edukacyjnej.

Nieco mniej respondentów wskazało, że jakość edukacji to „ciągłe zmiany ku doskonaleniu, dążenie do innowacji, przygotowując dziecko do życia w społeczeństwie przyszłości". Ponadto rodzice w większości zgodzili się co do wspomnianych trzech aspektów, że jest to realizowane w prywatnych placówkach wychowania przedszkolnego, podkreślając konieczność przestrzegania określonych wymagań. Rozumie się jednak, że ta fundamentalna zmiana poglądów na jakość edukacji ma miejsce w obszarze skomplikowanych przekształceń społeczno-edukacyjnych, w którym nieuchronność błędów jest zjawiskiem naturalnym.

Z materiału zogniskowanego wywiadu grupowego rodziców wynika, że „rodzice bardziej skłaniają się do oceny istniejącej sytuacji jakości edukacji, nie zaś jej przemiany". Wykazują jednak szereg kluczowych zmian w jakości edukacji: „większą uwagę poświęcaną dziecku jako jednostce, rezygnację z formalnej komunikacji, utrzymywanie bliskiego kontaktu, renowację placówek, zajęcia edukacyjne poza przedszkolem".

Na podstawie przeprowadzonych badań dotyczących oczekiwań rodziców wobec jakości procesu dydaktycznego opracowano schemat, który uwzględnia konkretne stanowisko. Wartości procentowe – pomiędzy pytaniem: czy to jest ważne, a pytaniem: czy jest realizowane – są zbieżne. W opinii rodziców jakość edukacji to nienaganne wykonywanie obowiązków przez pracowników: za ważne uznaje to 2,35%, za realizowane – 2,26%. Jakość edukacji to zgodność usług z wymaganiami – takie stanowisko prezentuje 2,2% rodziców. Jakość edukacji to dążenie do doskonalenia i innowacji – jest to ważne dla 2,69% badanych, a realizowane według 2,49%. Podobnie uważają rodzice w kwestii edukacji jako przygotowania dziecka do życia w społeczeństwie w przyszłości: za ważne uznaje to 2,46%, za realizowane – 2,27%. Zdaniem 2,25% rodziców edukacja jest dobrej jakości, jeżeli spełnia potrzeby i oczekiwania rodziców (w opinii 2,41% ten proces jest realizowany), a 2,78% uważa, że edukacja jest dobrej jakości, gdy spełnia oczekiwania wychowanków (2,73% uważa, że jest to realizowane).

Stwierdza się również fakt, że edukacja jest zorientowana na potrzeby, interesy i oczekiwania wychowanków. Dążenie do doskonalenia i potrzeby użytkowników są postrzegane jako jeden z najważniejszych elementów systemu zarządzania jakością placówki edukacyjnej. W związku z tym wychowanie przedszkolne zaczęto opierać na nowych podstawach koncepcyjnych, treści edukacji przedszkolnej przechodzą poważną przemianę, a technologie treści edukacyjnych stopniowo się zmieniają.

Szczególną uwagę należy zwrócić na przydatność środowiska edukacyjnego, terytorium i pomieszczeń do wychowania i edukacji dzieci.

Jakość edukacji zależy od poziomu jakości środowiska edukacyjnego, kadry pedagogicznej, narzędzi edukacyjnych, wyposażenia technicznego itp. Celem jest zapewnienie dziecku dobrostanu instytucjonalnego, bezpieczeństwa i warunków niezbędnych do zdrowego wzrostu, rozwoju i harmonijnego postępu. Na podstawie tego pojęcia dobrostanu należy zagłębić się w ten obszar i opracować najważniejsze kryteria oceny zgodności z normami jakości w państwowych oraz prywatnych placówkach wychowania przedszkolnego.

Ocena przez rodziców znaczenia gwarancji jakości bezpiecznego i zdrowego środowiska w placówce przedszkolnej jest kluczowym aspektem, który wpływa na ich decyzję o wyborze danego przedszkola dla swojego dziecka. Z badań wynika, że odpowiednie wyposażenie, meble do przechowywania sprzętu do działalności ważne są dla 2,78% rodziców, a 2,33% uważa, że placówki spełniają te wymogi; chodniki przeznaczone do poruszania się i przestrzenie przystosowane dla osób niepełnosprawnych za ważne uznaje 2,15%, za realizowane – 1,49% badanych. O to, by meble były dostosowane do wzrostu dziecka, zabiega 2,75% rodziców, a dla 2,65% badanych to kryterium jest spełnione. 2,83% deklaruje, że ważna jest wystarczająca ilość stołów i miejsc, aby dzieci mogły usiąść do posiłku, 2,73% uważa, że ten punkt jest realizowany. Wśród priorytetów decydujących o wyborze placówki jest też liczba umywalek (2,34% – ważne; 2,36% – realizowane), liczba muszli klozetowych w toaletach (2,31% – ważne; 2,39% – realizowane) i dostosowanie ich do wzrostu dziecka (2,64% – ważne; 2,52% – realizowane). Dla 2,88% rodziców ważne jest, czy w obszarach zwiększonego ryzyka stosuje się wyposażenie ochronne, a 2,65% uważa, że jest to realizowane. To, czy sala i gabinety pomocy dla dziecka znajdują się na parterze, za ważne uznaje 2,44% rodziców, za realizowane – 2,29%; natomiast to, czy grupy wczesnoprzedszkolne znajdują się na parterze za ważne uznaje 2,48% rodziców, za realizowane – 2,17%.

Treść tych norm odnosi się przede wszystkim do pojęcia *zdrowego środowiska*. Zdrowe środowisko obejmuje zarówno fizyczne bezpieczeństwo środowiska, jak i środowisko, które psychologicznie sprzyja istnieniu i życiu dziecka (Žalimienė i in., 2011). Środowisko sprzyjające rozwojowi dziecka inicjuje jego samorozwój, bezpieczeństwo i kreatywność: psychologicznie harmonijne środowisko

pozwala na kształtowanie psychicznie stabilnej osobowości dziecka, pomieszczenia i konstrukcje zewnętrzne decydują o bezpieczeństwie potrzeb fizjologicznych dziecka, a dla sprzyjania kreatywności gwarantuje się przestrzeń motywującą i stymulująca pełnowartościowy rozwój osobowości w celu zapewnienia normalnego rozwoju osobowości dziecka i umożliwienia bezpiecznego dojrzewania.

O wizerunku jakości pomieszczeń placówki wychowania przedszkolnego można wywnioskować przede wszystkim z elastyczności modelowania przestrzennego, przestrzeni aktywności i wyraźnego ich podziału. Stwierdzenie to opiera się na wypowiedziach respondentów pod względem ważności i realizacji w placówce wychowania przedszkolnego.

Przy analizie oceny wizerunku pomieszczeń przedszkola dla edukacji i realizacji tego wizerunku, istotne jest uwzględnienie zarówno oczekiwań rodziców, jak i dostosowania przestrzeni do potrzeb dzieci. Na podstawie badania przeprowadzonego w grupie rodziców ustalono priorytetowe zagadnienia wpływające na postrzeganie placówki, a co za tym idzie – wyboru dla dziecka. Elastyczność modelowania przestrzennego jest ważna dla 2,11% rodziców, a 2,51% badanych uważa, że jest to realizowane. Oddzielenie przestrzeni muzycznej i akustycznej od innych przestrzeni działalności za ważne uznaje 2,24% respondentów, a jest to realizowane według 2,02% osób udzielających odpowiedzi. Podobnie z przestrzenią aktywności fizycznej i jej oddzieleniem od innych przestrzeni działalności – za ważne uznaje to 2,5% rodziców, za realizowane – 2,25%. Dla 2,13% rodziców ważne jest przeznaczenie przestrzeni do działalności nieuporządkowanej, 1,68% uważa, że taka istnieje. Istnienie strefy odpoczynku, która zaspokaja potrzeby dzieci, za ważne uznaje 2,74%, za realizowane – 2,29% badanych. Niektórzy rodzice (2,69%) uważają, że w grupie ważny jest jasny podział przestrzenny działalności wewnętrznej, a 2,55%, że jest to realizowane. W podjęciu decyzji o wyborze placówki zdaniem rodziców znaczenie ma czynnik dostosowania powierzchni pomieszczeń grup do liczby dzieci (2,87%), co jest realizowane według 2,53% respondentów. Dla rodziców ważne jest też obserwowanie rozwoju dziecka. W związku z tym 2,8% uważa, że istotne jest wystawianie prac dzieci w celu dekoracji wnętrz; 2,55% jest zdania, że ten punkt jest realizowany. Wygląd zewnętrzny budynku, taki, by nie przypominał urzędowego, a był przyjazny dla dziecka, jest ważny dla 2,59% rodziców, a 2,47% deklaruje, że placówka pod tym kątem spełnia ich oczekiwania.

Po przeanalizowaniu kryteriów oceny jakości usług wychowania przedszkolnego w sektorze edukacji przedszkolnej należy podkreślić, że w kontekście globalizacji środowisko placówek edukacyjnych staje się coraz bardziej dynamiczne. Aby uzyskać przewagę konkurencyjną, placówki wychowania przedszkolnego udzielają coraz więcej uwagi poprawie jakości usług, wdrażając wskaźniki powszechnej jakości, a zaspokajanie potrzeb użytkowników usług traktują jako

kluczową zasadę jakości. Analiza struktury procesu wychowania przedszkolnego pozwala na wniosek, że w sektorze edukacji przedszkolnej utrzymywane są niezbędne zasady organizacji procesu edukacji, zapewnia się nowoczesną, bezpieczną, mobilną i aktywną przestrzeń środowiska wychowawczego.

Wnioski

Analiza podejść teoretycznych wykazała, że kategorie dotyczące organizacji uczącej się można zastosować do modelowania działalności placówek wychowania przedszkolnego. Stanie się organizacją uczącą się zależy od podstawowych wartości działania, które mają być realizowane w modelowaniu działalności placówki wychowania przedszkolnego. Z tego powodu placówka wychowania przedszkolnego dążąca do statusu organizacji uczącej się, w modelowaniu swojej działalności powinna stale i na wszystkich szczeblach tworzyć wiedzę i przekazywać informacje, analizować zdobyte doświadczenia, zastanawiać się nad perspektywami na przyszłość, aby osiągnąć cele organizacji i skutecznie funkcjonować w stale zmieniającym się społeczeństwie. W uczącej się placówce wychowania przedszkolnego wspiera się otwarty dialog i doświadczeniowy proces uczenia się, wyciąga wnioski z sukcesów i porażek. Dominuje pozytywna atmosfera, generowane są nowe idee i wdrażane innowacje.

Rodzice, ze względu na ich zaangażowanie i doświadczenie zdobyte poprzez udział w działalności placówki wychowania przedszkolnego, są określani jako dość aktywni użytkownicy usług społecznych. Ich udział w procesie świadczenia usług edukacyjnych pomógł określić, co jest dla nich ważne, i skupić się na najważniejszych elementach procesu świadczenia usług edukacyjnych. Z ich punktu widzenia działalność placówki wychowania przedszkolnego jest postrzegana jakościowo; edukacja zorientowana na dziecko jest uważana za jeden z najważniejszych aspektów jakości zachęcających do monitorowania dynamiki zmian w funkcjonowaniu systemu. Placówki wychowania przedszkolnego uznają i wspierają rolę interakcji z rodzicami w spójnym systemie zarządzania jakością placówki edukacyjnej. Rodzicom przydziela się partycypacyjną funkcję w zarządzaniu jakością, określając ich jako partnerów, nie zaś jako użytkowników. Rodzice angażują się i biorą udział w uzgadnianiu interesów i podejmowaniu decyzji dotyczących jakości procesu wychowania przedszkolnego, mając na celu pozytywną socjalizację dziecka w placówce wychowania przedszkolnego.

Stały rozwój jakościowych zmian w placówce wychowania przedszkolnego zdaniem rodziców jest istotnym priorytetem jakości realizowanym w placówkach wychowania przedszkolnego. Ponadto stwierdza się fakt, że edukacja jest zorientowana na potrzeby, interesy i oczekiwania wychowanków. Dążenie do do-

skonalenia i potrzeby użytkowników są postrzegane jako jeden z najważniejszych elementów systemu zarządzania jakością placówki edukacyjnej.

Placówki wychowania przedszkolnego wprowadzają systemowe zmiany w edukacji dzieci: zwiększają skuteczność działalności wychowawczej (modernizują środowiska wychowawcze, zapewniają dostępne usługi edukacyjne), wspierają zmiany w procesie edukacyjnym (aktualizują programy edukacji, wdrażają innowacyjne strategie edukacyjne, opracowują kryteria monitorowania i oceny jakości), zapewniają różnorodność i dostępność edukacji (poprawiają warunki edukacji włączającej, rozwijają innowacje w edukacji dzieci oraz działania projektowe).

Bibliografia

Aggestam L. (2006). Learning organization or knowledge management-which came first, the chicken or the egg? *Information Technology and Control, 35*(3), 295–302.

Bruzgelevičienė R., Brandišauskienė A., Česnačičienė J. i in. (2020). *Kokybiškas švietimas visiems visą gyvenimą: artėjame prie vizijos ar tolstame nuo jos? Medžiaga diskusijai*. Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra.

Gumuliauskienė A. (2012). *Strateginiai švietimo orientyrai ir jų formalizavimas organizacijų lygmeniu.* Šiauliai: ŠU leidykla.

Gumuliauskienė A. (2013). Švietimo politikos formavimas ir įgyvendinimas: dermės aspektas. *Švietimas: Politika, Vadyba, Kokybė,* 1(13), 19–39.

Hargreaves A. (2008). *Mokymasis žinių visuomenėje. Švietimas nesaugumo amžiuje*. Vilnius: Homo liber.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės vertinimo ir stebėsenos modelio sukūrimas ir diegimas (2021). ESFA projekto Nr. 09.2.1-ESFA-K-728-02-0035. Kokybės vadovas. Vilnius. Zaczerpnięte 27 lutego 2023. Strona internetowa https://2014.esinvesticijos.lt/media/force_download/%3Furl%3D/uploads/main/esproducts/docs/117416_a6f4b7fa4ac92704ae76c53c9047c56e.pdf

Jucevičius R., Jucevičienė P., Janiūnaitė B. i in. (2003). *Mokyklos strategija. Strateginio vystymo vadovas.* Kaunas: Žinių visuomenės institutas.

Juodaitytė A., Neifachas S. i Martišauskienė D. (2013). Švietimo politiką reglamentuojančių dokumentų interpretavimo metodologija: ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo kokybės politikos valdymo atvejis (s. 273–300). W: A. Juodaitytė (red.), *Kokybiniai edukaciniai tyrimai: teorijos, duomenų rinkimas ir analizė*. Šiauliai: VšĮ ŠU leidykla.

Kalvaitis A. (2021). *Ikimokyklinio ugdymo plėtros galimybės Lietuvos savivaldybėse. Savivaldybių administracijų švietimo padalinių darbuotojų apklausos rezultatai*. Vilnius: ŠMSM NŠA. Zaczerpnięte 29 marca 2023. Strona internetowa https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2021/03/Ikimokyklinio-ugdymo-pletros-galimybes.pdf

Kovienė S. (2022). *Tėvų pedagoginio švietimo situacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigose gerinimo galimybės*. Zaczerpnięte 15 marca 2023. Strona internetowa http://gu.puslapiai.lt/spvk/wp-content/uploads/sites/3/journal/published_paper/volume-14/issue-1/SOsxU6Kl.pdf

Lyle E.R. (2012). Learning Organization(al) Learning. *International Journal of Business and Social Science*, *3*(6), 217–221.

Massucco J.M. (2020). *A Qualitative Case Study Examining Parental Involvement and Parent-School Partnership Strategies in a Middle School: Perspectives of Parents, Teachers, and Administrators.* Zaczerpnięte 15 marca 2023. Strona internetowa https://digitalcommons.acu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1346&context=etd

Melnikova J. (2018). *Mokyklų vadovų kompetencijų ugdymas.* Klaipėda: KU leidykla.

Młynek P. (2017). *Współpraca rodziców i nauczycieli – charakter, oczekiwania i uwarunkowania.* Praca doktorska. Katowice. Zaczerpnięte 23 marca 2023. Strona internetowa https://sbc.org.pl/Content/296920/doktorat3899.pdf

Neifachas S. (2010). *Priešmokyklinio ugdymo sistemos valdymo funkcijų teorinis-prakseologinis kontekstualizavimasis Lietuvos švietimo politikos kaitos procesuose.* Daktaro disertacija. Šiauliai: ŠU leidykla.

Neifachas S. (2011). Švietimo politikos kaita: priešmokyklinio ugdymo vadybos funkcijų kontekstualizavimasis. *Švietimas: Politika, Vadyba, Kokybė*, 1(7), 29–42.

Sabah Y. i Orthner D.K. (2007). Implementing Organizational Learning in Schools: Assessment and Strategy. *Children & Schools*, *29*(4), 243–246.

Senge P., Cambron-McCabe N.H., Lucas T. i in. (2008). *Besimokanti mokykla. Knyga praktikui*. Vilnius: Versa.

Simonaitienė B. (2004). *Mokykla – besimokanti organizacija*. Kaunas: Technologija.

Simonaitienė B. (2007). *Mokyklos – besimokančios organizacijos vystymas. Mokslo studija*. Kaunas: Technologija.

Targamadzė V. (2001). *Švietimo vadyba: efektyvumas, struktūra, valdymas, strategija, konfliktai.* Klaipėda: KU leidykla.

Targamadzė V. (2017). *Geros mokyklos koncepcijos įgyvendinimo linkmės*. Vilnius: VU leidykla.

Tomchuk M.R. (2021). *Teacher Perceptions Of Parent-Teacher Communications and Practice*. Zaczerpnięte 24 lutego 2023. Strona internetowa https://commons.und.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5106&context=theses

Trakšelis K. i Martišauskienė D. (2020). *Švietimo sistemos kontekstai: švietimo prieinamumo teorinis ir praktinis požiūris (2010–2020).* Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.

Žalimienė L., Lazutka R., Skučienė D. i in. (2011). *Socialinis teisingumas švietime: teorinė samprata ir praktinis vertinimas.* Vilnius: ŠMM ŠAC.

Želvys R., Dukynaitė R., Vaitėkaitis J. i in. (2020). Švietimo tikslų transformacija į rezultatų rodiklius Lietuvos ir tarptautinėje švietimo politikoje. *Acta Pedagogica Vilnensia*, 44, 18–33.

Žydžiūnaitė V. i Sabaliauskas S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.

PRZEGLĄD PEDAGOGICZNY

PÓŁROCZNIK

nr 1, rok 2024

PRZEGLĄD PEDAGOGICZNY

PÓŁROCZNIK

Czasopismo wydawane pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN

Kolegium Redakcyjne:
Redaktor Naczelny
– prof. dr hab. Roman Leppert
Redaktor tematyczny, sekretarz Redakcji
– dr Katarzyna Marszałek
Redaktor statystyczny
– dr hab. Barbara Ciżkowicz, prof. uczelni
Redaktor językowy (język polski)
– mgr Sylwia Białobłocka
Redaktor językowy (język angielski)
– dr Monika Chodyna-Santus
Redaktor techniczny
– dr Katarzyna Marszałek, mgr Maciej Weryho

Rada Redakcyjna:
Prof. dr hab. Dietrich Benner
Prof. dr hab. Ewa Filipiak
Prof. dr hab. Peter Gavora
Prof. dr hab. Agnieszka Gromkowska-Melosik
Prof. dr hab. Blanka Kudlácová
Prof. Melinda Pierson
Prof. dr hab. Bogusław Śliwerski

Wykaz recenzentów na stronie internetowej czasopisma:
www.przegladpedagogiczny.ukw.edu.pl

Redaktorzy numeru:
dr Sylwester Zagulski
dr Magdalena Zmysłowska

Adres Redakcji:
Redakcja Przeglądu Pedagogicznego
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
Wydział Pedagogiki
ul. J.K. Chodkiewicza 30
85-064 Bydgoszcz

Adres e-mail Redakcji:
przegladpedagogiczny@ukw.edu.pl

www.przegladpedagogiczny.ukw.edu.pl

Komitet Redakcyjny:
Jarosław Burczyk (przewodniczący)
Grzegorz Domek
Ewa Filipiak
Marek Kurkiewicz
Jolanta Mędelska-Guz
Krystian Obolewski
Katarzyna Sokołowska
Ireneusz Skowron (sekretarz)

© Copyright by Wydawnictwo
Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego
Bydgoszcz 2024

Redaktor: Sylwia Białobłocka

Projekt okładki: Monika Owieśna

ISSN 1897-6557

Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego
(członek Polskiej Izby Książki)
ul. K. Szymanowskiego 3, 85-074 Bydgoszcz
tel. 52 32 66 479
e-mail: wydaw@ukw.edu.pl
Rozpowszechnianie: tel. 52 32 36 730
e-mail: piotr.krawczak@ukw.edu.pl
Poz. 2206 Ark. wyd. 13
Druk: Poligrafia Cyfrowa UKW

SPIS TREŚCI

I. STUDIA I ROZPRAWY

Anna Mańkowska
Pedagogiczny *know-how*. Praktyczne zastosowanie pedagogiki porównawczej dla rozwoju edukacji 9

Amelia Krawczyk-Bocian
Bohaterowie Jeana-Paula Sartre'a w świecie biograficznych opowieści 20

Aleksandra Sałańska-Labisz
Koncepcja ideologii Ericha Fromma a jej możliwe wykorzystanie do badań nad polskim szkołami demokratycznymi..... 32

Olga Modzelewska
Psychospołeczne wyzwania edukacji chłopców 49

Paulina Broża
Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej a zadania i dylematy roli koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej 63

Blanka Poćwiardowska
Ewaluacyjny potencjał funkcji wykonawczych dzieci w wieku przedszkolnym 77

II. Z BADAŃ

Bernadetta Olender-Jermacz
Kształtowanie cech osobowościowych i zachowań poprzez uczestnictwo w kołach naukowych w opiniach ich członków..... 89

Magda Monika Janczuro
The teacher as a guide: a discourse-based analysis of conceptual metaphors used by foreign language teachers describing areas of their professional activity 98

Anna Prusik, Roman Sokulski
Motywacja wewnętrzna i emocje w kontekście edukacyjnym ewaluacji na przykładzie Toastmasters Polska 111

Edita Tamošiūnaitė
Modelowanie placówek kształcenia przedszkolnego jako uczącej się organizacji: zaangażowanie rodziców i ich doświadczenie w korzystaniu z usług placówki wychowania przedszkolnego..... 128